

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

**AKRAN
ZORBALIĞINI
ÖNLEME VE MÜDAHALE
PROGRAMI ÇALIŞTAY
RAPORU**

Çalıştay Sahibi

TÜRGEV
İbn Haldun Üniversitesi

Çalıştay Düzenleme Kurulu

Hatice Akıncı Yılmaz

TÜRGEV Yönetim Kurulu Başkanı

Dr. Selim Gençal

TÜRGEV Genel Müdürü

Prof. Dr. Sefa Bulut

İbn Haldun Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü Öğretim Üyesi

Klinik Psk. Semanur Batcı

TÜRGEV Eğitim Hizmetleri Departmanı Genel Müdür Yardımcısı

Yasemin Bozdoğan

TÜRGEV Öğrenci İlişkileri Birim Müdürü

Psk. Dan. Songül Sandık

TÜRGEV Psikolojik Danışmanlık Merkezi Koordinatörü

Psk. Şeyma Kahraman

TÜRGEV Psikolojik Danışmanlık Merkezi Uzmanı

Psk. Beyzanur Balahorli

TÜRGEV Psikolojik Danışmanlık Merkezi Uzmanı

Katkıda Bulunanlar

Mine Gül

Eğitim Politikaları ve Planlama Müdürü

Psk. Saliha Özbakır

TÜRGEV Psikolojik Danışmanlık Merkezi Koordinatörü

**AKRAN
ZORBALIĞINI
ÖNLEME VE MÜDAHALE
PROGRAMI ÇALIŞTAY
RAPORU**

**Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!**

İçindekiler

1. Giriş
- 1.1. Eğitim Akışı
- 1.2. Çalıştay Akışı
2. Eğitim İçerikleri ve Oturum Başlıkları
3. Akran Zorbalığını Önleme ve Müdahale Çalışmaları
- 3.1. İlkokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları
- 3.2. İlkokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri
- 3.3. Ortaokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları
- 3.4. Ortaokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri
- 3.5. Lise Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları
- 3.6. Lise Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri
- 3.7. Yükseköğretim Düzeyinde Yurtlarda Zorbalığı Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları
- 3.8. Yükseköğretim Düzeyinde Yurtlarda Zorbalığı Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri
- 3.9. İdari Yönetimlerle Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları
- 3.10. İdari Yönetimlerle Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri
- 3.11. Rehberlik ve Konsültasyon Hizmeti Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları
- 3.12. Rehberlik ve Konsültasyon Hizmeti Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri
- 3.13. Siber Zorbalık Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları
- 3.14. Siber Zorbalık Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri

AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEME VE MÜDAHALE PROGRAMI ÇALIŞTAY RAPORU

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

Giriş

“Zorbalığı Engelle” Projesi, bireylerin nefret söylemi, akran zorbalığı ve özellikle dijital çağda yaygınlaşan siber zorbalığa karşı farkındalık kazanmalarını ve bu tehditlere karşı güçlenmelerini hedefleyen kapsamlı bir sosyal sorumluluk projesi girişimidir. Türkiye Gençlik ve Eğitime Hizmet Vakfı (TÜRGEV) tarafından hayata geçirilen bu proje, gençleri, eğitimcileri ve aileleri bilinçlendirmesinin yanı sıra koruyucu-önleyici stratejiler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda; gençlere yönelik düzenlenen psiko-eğitim programlarıyla davranışsal farkındalık kazandırmak, öğretmen ve aileleri destekleyerek koruyucu müdahale mekanizmaları oluşturmak ve zorbalığın her türüne karşı toplumsal bir savunma hattı geliştirmek hedeflenmektedir. Bu hedef kapsamında toplumu bilinçlendirmek amacıyla “Güvenli İlişki Seminerleri”, gençlere rehberlik etmek amacıyla ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencilerine yönelik “Güvenli İlişki Psiko-Eğitim Programı”, akran zorbalığı ve siber zorbalık konularında öğretmenlerimize destek olmak için “Okullarda Akran Zorbalığını Önleme ve Müdahale Eğitici Eğitim Programı” düzenlenmiştir. Aynı zamanda 2020 yılından itibaren bilgilendirici içeriklerin paylaşıldığı bir Instagram hesabı (@zorbalikengelle), zorbalık konusuna ilişkin çeşitli rehber ve materyallerin yer aldığı, etkileşimli yönlendirme desteği sunan bir web sitesi (www.zorbaligiengelle.org) projenin çıktıları olarak yer almaktadır.

Projede, zorbalığın çeşitli boyutları ele alınmak istenmektedir. Akran zorbalığı da zorbalığın türlerinden biridir. Akran zorbalığını önlemek, tanımak ve etkili şekilde müdahale edebilmek için eğitimcilere ve yöneticilere gerekli bilgi, beceri ve farkındalık kazandırmak amacıyla 21-22 Haziran 2025 tarihlerinde “Akran Zorbalığını Önleme ve Müdahale Programı” düzenlenmiştir. 21 Haziran 2025 tarihinde akran zorbalığının çeşitli boyutlarını içeren eğitim programı yüz yüze gerçekleştirilmiştir. 22 Haziran tarihinde ise; ilkökul, ortaokul, ortaöğretim, yükseköğretim, idari yönetimler, rehberlik ve konsültasyon çalışmaları, siber zorbalık konularında 7 masa kurularak 32 eğitimcinin katılımıyla çalıştay programı yürütülmüştür.

Programın birinci gününde alanında uzman kişiler tarafından çeşitli eğitimler verilmiştir. Programın ikinci gününde ise kamusal alanlarda çalışmalar yapan bireylerin de olduğu gruplar oluşturulmuştur ve gruplarda yer alan çalışmacılar tarafından eş zamanlı olarak zorbalığa ilişkin birçok soruya yanıt aranmıştır. Gruplar içerisinde tartışılan sorulara ilişkin verilen yanıtlar, ikinci günün sonunda değerlendirilmiş ve sunulmuştur. Soru grupları çeşitli eğitim ve çalışma kademelerine göre belirlenmiştir. Gruplarda tartışmaya sunulan sorulara aşağıda yer verilmiştir.

İlkokul Grubu

- Sınıflarınızda gözlemlediğiniz zorbalık davranışları genellikle hangi türde (fiziksel, sözel, dışlama vb.) oluyor?
- Akran zorbalığına dair çocukların farkındalık düzeyi sizce ne durumda?
- Zorbalıkla karşılaştığınızda sınıf içinde uyguladığınız etkili bir yöntem ya da iyi bir örnek paylaşabilir misiniz?
- Öğrenciler arasında empatiyi artırmak için sizce hangi yöntemler daha etkili?
- Öğrencilerinizin dijital cihazlarla ilişkisi ne düzeyde? Hangi platformları kullanıyorlar?
- İlkokul düzeyinde siber zorbalıkla karşılaştığınız örnek bir olay oldu mu? Nasıl çözüldü?
- Velilere dijital güvenlik ve çocukların çevrim içi davranışları hakkında nasıl rehberlik yapıyorsunuz?
- İnternet etiğini çocuklara öğretmede etkili olan yöntemler neler?
- Öğrencilerinizin teknolojiyle ilişkisi günlük yaşamlarını nasıl etkiliyor?
- Dijital bağımlılığın sınıf içi davranışlar ve sosyal ilişkiler üzerindeki etkilerini gözlemliyor musunuz?
- Dijital bağımlılıkla ilişkili zorbalık davranışlarına örnek verebilir misiniz?
- Öğrencilerin dijital denge kurmasına nasıl destek oluyorsunuz?

Ortaokul Grubu

- Ergenliğe geçiş dönemindeki öğrencilerde zorbalık biçimleri sizce nasıl değişiyor?
- Sosyal medya zorbalığını okul ortamında nasıl tespit ediyor ve nasıl müdahale ediyorsunuz?
- Ailelerin zorbalık konusundaki rolü sizce yeterli mi? Değilse nasıl geliştirilebilir?
- Zorbalıkla baş etmede en çok zorlandığınız durumlar neler?
- Ortaokul öğrencileri arasında siber zorbalık en çok hangi platformlarda karşınıza çıkıyor?
- Öğrencilerin dijital zorbalığı tanıma ve sınırlarını fark etme düzeyi sizce yeterli mi?
- Tanık olunan bir siber zorbalık durumunda öğrencilerin tepkisi nasıl oluyor?
- Ebeveyn iş birliğiyle bu konuda yürütülen etkili bir örneğiniz var mı?
- Ortaokul düzeyinde dijital bağımlılık ve zorbalık arasında nasıl bir ilişki gözlemliyorsunuz?
- Ders dışı zamanlarda ekran süresi öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimini nasıl etkiliyor?
- Eğitimciler olarak sizce bu alandaki en büyük sorumluluğumuz nedir?
- Ailelerin bu konudaki farkındalığı sizce ne düzeyde? Onlarla nasıl bir iş birliği kurulabilir?

Lise Grubu

- Lise öğrencileri arasında görülen zorbalık türleri nelerdir ve bunlar nasıl fark ediliyor?
- Tanık olunan zorbalık karşısında öğrencilerin tepkileri sizce yeterli mi?
- Öğrencilerin zorbalığa dair “normalleştirme” eğilimleriyle nasıl mücadele ediyorsunuz?
- Okulunuzda zorbalığı önleyici sistematik bir uygulama var mı, varsa etkili oluyor mu?
- Lise öğrencileri arasında görülen en yaygın siber zorbalık türleri nelerdir?
- “Şaka” adı altında yapılan siber zorbalıkları nasıl fark ediyor ve nasıl müdahale ediyorsunuz?
- Öğrencilerin çevrim içi mecralardaki kimlikleriyle gerçek davranışları arasında fark gözlemliyor musunuz?
- Siber zorbalıkla ilgili öğrencilere yönelik bilinçlendirme çalışmalarınız nelerdir?
- Lise öğrencilerinde dijital bağımlılık ve siber zorbalık daha çok hangi platformlarda yoğunlaşıyor?
- Öğrencilerin duygusal bağımlılık geliştirdiği dijital içerik türleri nelerdir?
- Eğitimciler olarak dijital bağımlılığı önlemede yapabileceğimiz somut müdahaleler neler olabilir?
- Okulda ekranla ilişkili kuralların etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

PDR Grubu

- Okulda zorbalıkla ilgili size gelen başvuruların içeriği genelde hangi tür zorbalıklara ait?
- Zorbalıkla mücadelede psikoeğitim ve bireysel görüşmeler ne işe yarıyor?
- Öğretmenleri, velileri ve öğrencileri bu konuda nasıl bilinçlendiriyorsunuz?
- Okul iklimi zorbalık üzerinde nasıl bir etki oluşturuyor?
- Siber zorbalıkla ilgili size başvuran öğrencilerin yaşadığı temel duygular neler oluyor?
- Bu vakalarda en sık karşılaştığınız ebeveyn tutumları nelerdir?
- Siber zorbalıkla başa çıkma konusunda öğrencileri güçlendirmeyi nasıl sağlıyorsunuz?
- Okul içinde dijital ortamların denetimi konusunda PDR servislerinin rolü ne olabilir?
- Dijital bağımlılık ve zorbalık şikayetleri arasında bir korelasyon gözlemliyor musunuz?
- Psikolojik danışmanlık süreçlerinde bu iki konunun birlikte çalışılması neden önemlidir?
- Öğretmenleri bu konuda bilinçlendirme veya yönlendirme örnekleriniz var mı?
- Rehberlik saatlerinde dijital denge ve siber etik nasıl işlenebilir?

İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Sivil Toplum Temsilcileri

- Türkiye’de zorbalıkla ilgili yapılan akademik çalışmaların sahaya etkisini yeterli buluyor musunuz?
- Zorbalık üzerine çalışan akademisyenlerin, eğitimcilerle iş birliğini nasıl daha etkin kılabiliriz?
- Mevcut eğitim programlarının (MEB/ üniversiteler) siber zorbalıkla ilgili yeterli içerik sunduğunu düşünüyor musunuz?
- Siber zorbalıkla mücadelede etik, dijital vatandaşlık ve medya okuryazarlığı nasıl entegre edilebilir?
- Dijital platformlarda etik ihlallerine karşı farkındalık artırmak için öğretmenlere nasıl destek sağlanabilir?
- Bu konudaki uluslararası örneklerden bildiğiniz hangi örnekler Türkiye bağlamına uyarlanabilir?
- Türkiye’de dijital bağımlılık ve zorbalık ilişkisini ortaya koyan çalışmalar yeterli mi?
- Eğitim fakültelerinde bu alana dair yeterli kuramsal ve uygulamalı eğitim veriliyor mu?
- Zorbalık ve siber zorbalık konusunda Milli Eğitim’in en öncelikli stratejik hedefleri nelerdir?
- Sivil toplum kuruluşlarının kadın ve kız öğrencilere yönelik zorbalıkla mücadelede özel projeleri veya önerileri var mı?
- Çevrim içi risklere karşı öğretmen ve öğrenci farkındalığını artırmak için hangi eğitim modelleri kullanılıyor?
- Kadına yönelik şiddet ve zorbalığın önlenmesinde eğitim sisteminin rolünü nasıl güçlendirebiliriz?

İdari Yöneticiler

- Okulunuzda zorbalıkla ilgili yaşanmış somut bir vakada nasıl bir yol izleniyor?
- Zorbalık durumlarında öğretmenlerin müdahale kapasitesini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Okul politikaları bu tür olaylara karşı yeterince önleyici mi? Ne tür değişiklikler yapılabilir?
- Disiplin süreci mi, onarıcı yaklaşımlar mı daha etkili oluyor?
- Disiplin kurulları çevrim içi olaylarda nasıl bir yol izliyor? Karar süreçleri neye dayanıyor?
- Öğretmenlerin çevrim içi zorbalığı fark etme ve raporlama yeterliliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Okul olarak dijital güvenlik kültürünü oluşturmak için yaptığınız çalışmalardan örnek verebilir misiniz?
- Okulunuzda dijital bağımlılıkla ilgili ne tür gözlemler yapıyorsunuz?
- Bu bağımlılık öğrenci davranışlarında ne tür zorbalık risklerini artırıyor?
- Öğretmenlerin bu konuda farkındalık ve yönlendirme kapasitesi sizce yeterli mi?
- Okul politikalarınızda dijital sağlığa ilişkin maddeler var mı? Yoksa eklenmesi gerekenler neler olabilir?

Yükseköğretim Grubu

- Yurt ortamlarında zorbalık daha çok hangi alanlarda (oda paylaşımı, ortak alanlar vb.) ortaya çıkıyor?
- Zorbalıkla ilgili öğrencilerin size açıkça gelmelerini sağlamak için ne tür yöntemler kullanıyorsunuz?
- Yurt kültürü içinde topluluk bilinci ve empatiyi güçlendirmek için neler yapılabilir?
- Yurtlarda kalan öğrenciler arasında çevrim içi zorbalık şikayetleri geliyor mu? Nasıl bir prosedür izleniyor?
- Ortak internet alanlarında denetim ya da bilinçlendirme adına uyguladığınız sistemler var mı?
- Dijital bağımlılık, sosyal ilişki kurmada veya oda içi gerilimlerde sorunlara yol açıyor mu?
- Zorbalık davranışlarının dijital bağımlılıkla ilişkilendiği örnek vakalar var mı?
- Yurt personelinin bu konuda öğrencileri desteklemek için daha donanımlı hale gelmesi adına ne tür eğitimler gerekli olurdu?

AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEME VE MÜDAHALE PROGRAMI ÇALIŞTAY RAPORU

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

1.1. Eğitim Akışı

09.00-09.30 : Kayıt ve İkram

09.30-10.00 : Açılış Konuşması
TÜRGEV Eğitim Hizmetleri Departmanı Genel Müdür Yardımcısı
Semanur BATCI
İbn Haldun Üniversitesi
Prof. Dr. Sefa BULUT
TÜRGEV Tanıtım Filmi
İbn Haldun Tanıtım Sunumu

10.00-10.45 : **Akran Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler**
Prof. Dr. Sefa BULUT

10.45-11.30 : **Dijital Bağımlılık, Zorbalık ve Eğitimcilerin Rolü**
Klinik Psk. Onur IMPRAM

11.30-11.45 : **Ara**

11.45-12.30 : **Siber Zorbalığın Hukuki Değerlendirmesi**
Av. Öznur ÖZHAN EKİNCİ

12.30-14.00 : **Öğle Arası**

14.00-14.45 : **Çevrim İçi Riskler: Siber Zorbalık Vaka Örnekleri**
Klinik Psk. Süreyya KİTAPÇIOĞLU

14.45-15.00 : **Ara**

15.00-15.45 : **Uygulama: Akran Zorbalığını Önleme ve Farkındalık Etkinlikleri**
Uzm. Psk. Dan. Songül ÇALIŞKAN

15.45-16.00 : **Ara**

16.00-16.45 : **Akran Zorbalığının Sosyolojik Boyutları**
Prof. Dr. Süleyman DOĞAN

1.2. Çalıştay Akışı

09.00- 10.00 :	İkram
10.00- 12.00 :	Çalıştay/ Masa Çalışmaları
12.00- 13.30 :	Öğle Arası
13.30-13.45 :	İlkokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmalar Sunumu
13.45-14.00 :	Ortaokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmalar Sunumu
14.00-14.15 :	Lise Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmalar Sunumu
14.15-14.30 :	Yükseköğretim Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmalar Sunumu
14.30-14.45 :	İdari Yönetimlerle Çalışmalar Sunumu
14.45-15.00 :	Rehberlik ve Konsültasyon Hizmeti Kapsamında Çalışmalar Sunumu
15.00-15.15 :	Siber Zorbalıkla Mücadele Çalışmaları Sunumu
15.15-15.45 :	Sertifika Takdimi, Aile Fotoğrafı

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

02. Eğitim İçerikleri ve Oturma Başlıkları

2.1. Akran Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler

Prof. Dr. Sefa BULUT

Akran zorbalığı; bir öğrencinin başka bir öğrenciye yönelik kasıtlı, tekrarlayan ve güç dengesizliğine dayalı zarar verici davranışları olarak tanımlanmıştır. Akran zorbalığının fiziksel, sözel, sosyal-dışlayıcı ve siber zorbalık olmak üzere farklı türleri ele alınmıştır. Zorbalığın ortaya çıkışında aile tutumları, okul iklimi, sosyal ilişkiler, bireysel özellikler

ve dijital medya kullanımı gibi pek çok faktörün etkili olduğu vurgulanmış; erken tanıma, okul temelli önleme programları, öğretmen ve aile eğitimleri ile pozitif okul iklimi oluşturma'nın önemine dikkat çekilmiştir. Sunum, katılımcılara zorbalığı fark etme ve etkili müdahale konularında pratik öneriler sunmayı amaçlamıştır.

AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEME VE MÜDAHALE PROGRAMI ÇALIŞTAY RAPORU

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

2.2. Dijital Bağımlılık, Zorbalık ve Eğitimcilerin Rolü

Klinik Psk. Onour IMPRAM

Dijital teknolojilerin gençler üzerindeki etkileri çok boyutlu şekilde ele alınmış; dijital bağımlılığın nörobiyolojik temelleri, akademik ve sosyal-duygusal sonuçları kapsamlı biçimde aktarılmıştır. Siber zorbalığın tanımı, türleri, psikolojik etkileri ve dijital bağımlılıkla olan çift yönlü ilişkisi ortaya konulmuştur. Sunumda ayrıca eğitimcilerin önleyici

rolü vurgulanarak; okul ikliminin güçlendirilmesi, dijital vatandaşlık eğitimi, öğretmen rehberliği, veli iş birliği ve bilinçli teknoloji kullanımına yönelik önerilere yer verilmiştir. Katılımcılara hem dijital bağımlılıkla hem de siber zorbalıkla mücadelede kullanılabilecek pratik stratejiler sunulmuştur.

2.3. Siber Zorbalığın Hukuki Değerlendirmesi

Av. Öznur ÖZHAN EKİNCİ

“Siber Zorbalık” başlıklı sunumda; siber kavramının tanımına değinilmiş, zorbalığın dijital ortamda nasıl şekil aldığı ve geleneksel zorbalıktan farkları ele alınmıştır. Siber zorbalığın yöntemleri, en sık görüldüğü platformlar, dışlama, karalama, ifşa, çevrim içi taciz gibi türleri ayrıntılı şekilde açıklanmış; özellikle çocuk ve gençler üzerindeki psikolojik ve sosyal etkilerine vurgu yapılmıştır. Sunumda, siber zorbalığın hukuki boyutu detaylı olarak işlenmiş, Türk Ceza Kanunu’nda yer

alan tehdit, hakaret, özel hayatın gizliliğini ihlal gibi suçlarla ilişkisi aktarılmış, mağdurların hukuki süreçte nasıl korunabileceğine dair örneklerle ve Yargıtay kararlarına yer verilmiştir. Ayrıca, dijital mahremiyetin korunması, delil toplama yöntemleri ve bilinçli sosyal medya kullanımı gibi çözüm önerileri siber zorbalığa karşı bireysel ve kurumsal düzeyde alınabilecek önlemler olarak sunulmuştur.

AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEME VE MÜDAHALE PROGRAMI ÇALIŞTAY RAPORU

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

2.4. Çevrim içi Riskler: Siber Zorbalık Vaka Örnekleri “Çevrim içi Riskler ve Siber Zorbalık”

Klinik Psk. Süreyya KİTAPÇIOĞLU

Dijital çağda çocuklar ve gençlerin maruz kalabileceği çevrim içi tehlikeler kapsamlı şekilde ele alınmış; siber zorbalığın tanımı, türleri ve dijital platformlarda nasıl gerçekleştiği örneklerle açıklanmıştır. Programda sosyal medya, mesajlaşma uygulamaları ve çevrim içi oyunlar gibi alanlarda karşılaşılan gizlilik ihlalleri, kişisel veri sızıntıları, kimlik hırsızlığı, dolandırıcılık ve manipülasyon gibi riskler tartışılmıştır. Siber zorbalığın psiko-

lojik, sosyal ve hukuki boyutları detaylandırılmış, özellikle çocukların korunmasına yönelik hukuki düzenlemeler, delil toplama yöntemleri ve şikâyet süreçleri anlatılmıştır. Ayrıca, ailelerin, öğretmenlerin ve eğitim kurumlarının çevrim içi riskleri önlemede üstlenebileceği roller, bilinçli internet kullanımı, dijital mahremiyet ve güvenlik stratejileri gibi önleyici yaklaşımlar sunulmuştur.”

2.5. Uygulama: Akran Zorbalığını Önleme ve Farkındalık Etkinlikleri

Uzm. Psk. Dan. Songül ÇALIŞKAN

“Akran Zorbalığını Önleme ve Farkındalık Etkinlikleri” oturumunda, katılımcılara öz şefkat ve mindfulness (bilinçli farkındalık) temelli uygulamalar yaptırılmıştır. Bu oturumda, zorbalığın duygusal etkilerini tanımak, empati geliştirmek ve stresle başa çıkma becerilerini güçlendirmek amacıyla

nefes egzersizleri, kısa meditasyon çalışmaları ve farkındalık odaklı grup etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar hem kendi duygularını düzenlemeye hem de öğrencilerde öz şefkat geliştirmeye yönelik pratik yöntemler öğrenme fırsatı bulmuştur.

2.6. Akran Zorbalığının Sosyolojik Boyutları

Prof. Dr. Süleyman DOĞAN

“Akran Zorbalığının Sosyolojik Boyutları” başlıklı seminerde, zorbalığın bireysel bir sorun olmanın ötesinde sosyal ilişkiler ve toplum yapısı içindeki dinamiklerle nasıl şekillendiği ele alınmıştır. Seminerde, “Akran Zorbalığının Sosyolojisi” başlığı altında zorbalığın ortaya çıkmasında grup ilişkileri, toplumsal normlar ve güç dengelerinin rolü açıklanmış; fiziksel, sözel, sosyal dışlama ve siber zorbalık gibi

farklı zorbalık türleri detaylandırılmıştır. Zorbalığın mağdurlar üzerindeki psikolojik, akademik ve sosyal etkileri tartışılmış; zorbaca davranışlara maruz kalındığında atılabilecek adımlar ve yardım yolları aktarılmıştır. Ayrıca, zorbalıkla mücadelede empati geliştirmenin ve sosyal dayanışmanın önemi vurgulanarak, katılımcılara bu becerileri destekleyecek öneriler sunulmuştur.

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

03. Akran Zorbalığını Önleme ve Müdahale Çalışmaları

Masa No: 1 : İlkokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları

Moderatör: Tuğba Çelik

Raportör: Hülya Hannaracı

Grup Üyeleri: Arzu Saç, Yeşim Türkmen Gölle, Tuğba Çelik

3.1. İlkokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları

3.1.1. Akran Zorbalığı ve Dışlayıcı Davranışlar

Sınıflarda gözlemlenen zorbalık davranışları, genellikle öğrencinin “farklı” olarak algılanan bir özelliği nedeniyle maruz kaldığı dışlanma ve alay etme biçimindedir. Özellikle tanıli özel gereksinimli öğrenciler lakap takma, dışlama, alay etme gibi sosyal zorbalık türlerine daha sık hedef olmaktadır. Fiziksel zorbalık ise; vurma, itme gibi doğrudan temas içeren davranışlarla kendini göstermektedir.

3.1.2. Kız Öğrencilerde Dışlama Eğilimi

Gözlemler, dışlayıcı davranışların çoğunlukla kız öğrenciler tarafından sergilendiğini ortaya koymaktadır. Bu durumun, kız öğrencilerde görülen seçici sosyal ilişki kurma eğiliminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.1.3. Zorbalık Farkındalığının Yetersizliği

Öğrencilerle yapılan bireysel çalışmalar ve grup çalışmaları sonucunda, çocukların gerçekleştirdikleri davranışların “zorbalık” tanımına girdiğinin farkında olmadıkları anlaşılmaktadır.

3.1.4. Dijital Maruziyet ve Siber Zorbalık

Öğrenciler dijital içeriklere yüksek oranda maruz kalmaktadır. Öğrencilerin YouTube videolarında, dijital oyunlarda ve sosyal medya platformlarında uzun süre vakit geçirdikleri gözlemlenmiştir. Aile kontrolü yeterli olmayan öğrencilerin, ekran izleme süresinin yaş düzeyinin çok üzerinde olduğu belirtilmiştir. Bir münferit vakada, 4. sınıf düzeyindeki öğrenciler arasında WhatsApp grubu üzerinden gerçekleşen yazılı ve sesli mesajlarla gelişen bir siber zorbalık durumu yaşanmıştır. Olay tehdit içerikli mesajlarla sonuçlanmış ve okul müdahalesi ile çözüme kavuşturulmuştur.

3.1.5. Dikkat Dağınıklığı ve Gerçeklik Algısında Bozulma

Teknoloji kullanım süresiyle birlikte, öğrencilerde dikkat süresinin kısaldığı, sosyal ilişkilerde zayıflama yaşandığı ve gerçeklik algısının dijital içeriklerle etkilendiği gözlemlenmiştir. İzledikleri videolardan etkilenen öğrencilerin şiddet içerikli sahneleri “şaka” olarak tanımlayıp uygulamaya çalıştıkları görülmüştür.

3.1.6. Dijital Bağımlılığın Sınıf İçine Yansıması

Dijital bağımlılık, öğrencilerin sınıf içi akademik performansları kadar arkadaşlık ilişkilerini de olumsuz etkilemektedir. Fiziksel temasın sınırlarını ayırt etmekte zorlanan, empati kurmakta güçlük yaşayan öğrencilerde dijital içeriklerin etkisi net şekilde gözlemlenmiştir.

3.2. İlkokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri

3.2.1. Empati Temelli Sınıf Etkinlikleri

Zorbalığın önlenmesine yönelik olarak, sınıf içinde empati gelişimini destekleyen etkinliklerin yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bu kapsamda empati odaklı grup çalışmaları, drama ve rol oynama etkinlikleri, P4C (Çocuklar için Felsefe) temelli tartışmalar, örnek olay incelemeleri, öğrencilerin kendi deneyimlerini paylaşmalarına alan tanınması, hikâye ve masal kurgulama, hikâye küpleri kullanılarak yaratıcı yazma uygulamaları faydalı olacaktır. Bu tür uygulamaların öğrenciler arasında farkındalık ve empati düzeyini artıracığı, dolayısıyla zorbalık davranışlarının azalmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

3.2.2. Veli Rehberliği ve Farkındalık Çalışmaları

Ailelerin, çocuklarının dijital ortamlarla olan ilişkisine yönelik farkındalıklarının artırılması amacıyla veli akademilerinin düzenlenmesi, veli toplantıları ve bireysel görüşmeler yoluyla bilgilendirme yapılması, sınıf WhatsApp gruplarında eğitici videolar ve yazılı içeriklerin paylaşılması ve rehberlik çalışmalarının hayata geçirilmesi önerilmektedir. Bu çalışmalarla, velilerin çocukların dijital davranışlarını daha etkin izleyebilmeleri ve destekleyici bir rehberlik sunabilmeleri hedeflenmektedir.

3.2.3. Dijital Etik ve Sorumluluk Eğitimi

Öğrencilere dijital mecralarda etik kullanımının, iletişim becerilerinin ve sorumluluk bilincinin kazandırılması amacıyla dijital dünya ile ilgili tematik animasyon ve kısa filmlerin (örneğin Becky'nin Hikayesi, Dijital Tayfa) sınıf ortamında izletilmesi, izlenen içeriklerin ardından grup içi tartışmalarla öğrencilerin düşünce paylaşımına teşvik edilmesi, internet etiği ve çevrim içi iletişim kuralları üzerine yapılandırılmış rehberlik oturumları düzenlenmesi gibi eğitim faaliyetlerinin uygulanması önerilmektedir.

3.2.4. Dijital Maruziyeti Azaltma Stratejileri

Dijital bağımlılığın önüne geçilmesi ve öğrencilerin teknoloji ile olan ilişkilerinin daha sağlıklı hale getirilmesi için öğrencilere araştırma temelli ödevler verilerek eğitici içeriklere yönlendirilmesi, yararlı dijital platformlara (EBA, Morpa, Metalupp, Duolingo, Lingo Kids, Derlig, Eğitimhane vb.) yönlendirme yapılması, veli toplantılarında süre sınırlamaları ve içerik filtreleme gibi dijital kontrol önerilerinin paylaşılması, velilere çocukları ekran karşısında yalnız bırakmamaları konusunda rehberlik sunulması önerilmektedir. Bu stratejilerle, öğrencilerin dijital içerik tüketimlerini dengelemeleri, dikkat sürelerinin korunması ve sosyal ilişkilerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

Masa No: 2 : Ortaokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları

Moderatör: Prof. Dr. Nevzat Yaşar Aşıkoğlu

Raportör: Nadire Keskin

Grup Üyeleri: Murat Hilmi Alpanık, Ecra Filiz, Sümeyra Şeker, Seda Göçhan,
Damla Yıldırım Sezgün

3.3. Ortaokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları

3.3.1. Fiziksel Farklılık ve Ergenlik Kaynaklı Dışlanma

Ortaokul öğrencilerinde ergenlik dönemine geçişle birlikte yaşanan fiziksel değişimlerin, akran zorbalığına zemin hazırladığı gözlemlenmiştir. Özellikle fiziksel özellikleri akranlarından farklı olan öğrenciler, dışlanma, alay edilme ya da lakap takılma gibi davranışlara maruz kalabilmektedir.

3.3.2. Grup Dinamizmi ve “Fenomen Öğrenci” Etkisi

Sınıf içindeki sosyal yapının, popüler kabul edilen öğrencilerin onayına göre şekillendiği, bu öğrenciler tarafından dışlanan bireylerin gruba alınmadığı ve bu süreçte zorbalığa uğradığı tespit edilmiştir. Zorbalığı sistematik olarak uygulayan öğrencilerin grup içinde lider konumuna geçtiği ve arkadaşları üzerinde baskı kurabildiği belirtilmiştir.

3.3.3. Artan Siber Zorbalık Vakaları

Sosyal medyaya erişimin artmasıyla birlikte, dijital ortamlarda gerçekleşen zorbalık vakalarının da arttığı ifade edilmiştir. Özellikle Instagram ve WhatsApp grupları aracılığıyla gerçekleştirilen alay etme, tehdit, dışlama gibi dijital şiddet davranışlarının arttığına dikkat çekilmiştir.

3.3.4. Siber Zorbalığın Geç Fark Edilmesi

Siber zorbalığa uğrayan öğrencilerin çoğu durumu doğrudan öğretmenleriyle paylaşmaktadır. Zorbalık durumu sınıf içinde konuşulmaya başladıktan sonra mağdur öğrenciler ya da aileleri tarafından öğretmene bildirilmektedir. Bazı durumlarda, öğrencinin akademik başarısındaki düşüş nedeniyle öğretmen tarafından fark edilmektedir ve araştırıldığında altta yatan nedenin dijital bağımlılık ve siber zorbalık olduğu görülmektedir.

3.3.5. Aile Rolü ve Dijital Bilinçsizlik

Ailelerin sosyal medya ve dijital dünya konusundaki yetersiz bilgi düzeyi, çocukların denetimsiz ekran maruziyetine neden olmaktadır. Ebeveynlerin kendileri sürekli telefon veya televizyon kullanırken çocuklarından dijital detoks beklmeleri, çelişkili ve etkisiz bir yaklaşım oluşturmaktadır.

3.3.6. Eğitim Uygulamalarının Yetersizliği

Okullarda medya okuryazarlığı gibi önemli derslerin test çözmeye indirgenmesi, bu derslerin asıl amacı olan bilinçli medya kullanımı eğitimi sekteye uğratmaktadır. Öğrencilerin dijital ortamlarla sağlıklı ilişki kurmalarını destekleyecek uygulamalı eğitimlerin eksikliği, zorbalıkla mücadelede ciddi bir boşluk oluşturmaktadır.

3.4. Ortaokul Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri

3.4.1. Değerler Eğitimi ve Empati Temelli Uygulamalar

Zorbalığın önlenmesi için, öğrenciler arasında hoşgörü, empati, özdenetim ve saygı gibi değerleri ön plana çıkaran etkinliklerin artırılması önerilmektedir. Bu kapsamda drama çalışmaları, tiyatro, şiir dinletileri, müzik/koro etkinlikleri, grup çalışmaları ve rol alma uygulamaları düzenlenebilir. Bu tür etkinlikler öğrenciler arasında sosyalleşmeyi teşvik ederek akran ilişkilerini güçlendirebilir.

3.4.2. Ailelere Yönelik Eğitim ve Katılım Programları

Ailelerin dijital medya kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla, sosyal medya farkındalık seminerleri düzenlenmeli, veli akademileri aracılığıyla bilgilendirme eğitimleri yaygınlaştırılmalı, velilerle öğrenci etkinlikleri yapılmalı (örneğin sınıf pikniği, kamp, spor faaliyetleri gibi), aile içi iletişimi güçlendirecek rehberlik çalışmaları yürütülmelidir. Ebeveynlerin çocuklarına dijital dünyada rol model olması, ekran süresinin sınırlandırılması ve içerik kontrolü gibi konularda sorumluluk alması sağlanmalıdır.

3.4.3. Medya Okuryazarlığı ve Dijital Eğitim Programları

Okullarda medya okuryazarlığı dersleri uygulamalı hale getirilmeli, sadece test çözmeye indirgenmemelidir. Bu derslerde dijital riskler ve siber zorbalık konularında bilinç oluşturulmalı, sosyal medya kullanımı, gizlilik, çevrim içi şiddet gibi konulara yönelik eğitimler verilmelidir. Alanında uzman kişiler (siber suçlar uzmanı, bilişim hukukçusu, çocuk psikoloğu vb.) okullarda bilgilendirme seminerleri düzenleyebilir.

3.4.4. Rehberlik Uygulamaları ve Psikososyal Destek

Okul rehber öğretmenlerinin; zorba, mağdur ve izleyici konumundaki öğrencilerle bireysel ya da grup temelli özel çalışmalar yürütmeleri önerilmektedir. Rehberlik birimleri; akran destek sistemleri, güvenli iletişim eğitimleri ve kriz müdahale planları hazırlayarak süreci bütüncül şekilde ele almalıdır.

3.4.5. Dijital Dünyaya Uyumlu Stratejiler

Öğrencilerin dijital dünyadan tamamen koparılmadan, bilinçli kullanım alışkanlıkları kazanmaları için, aile içi açık iletişim desteklenmeli, 18 yaşına kadar dijital ortam sorumluluğunun ailede olduğu çocuklara açıkça ifade edilmeli, ailece izlenen TV programlarının içerikleri dikkatle seçilmelidir.

3.4.6. Kurumsal Düzeyde Destekleyici Uygulamalar

Okul yöneticileri, öğretmenlerin hizmet içi eğitimler almasını teşvik etmeli, öğretmenler kendi aralarında uygulama örnekleri paylaşarak deneyim alışverişinde bulunmalıdır. Zorbalığı önleme sürecinde okul yönetimi, öğretmen ve veli iş birliği etkinleştirilmelidir.

3.4.7. Yasal ve Politik Önlemler

Siber zorbalık konusunda caydırıcı cezai yaptırımlar ve adli süreçler hakkında okullarda farkındalık artırılmalıdır. Suça sürüklenen çocuklar için rehabilitasyon programları geliştirilmeli, sosyal medya kullanımına ilişkin okul içi düzenlemeler (örneğin yaş sınırlaması) gündeme alınmalıdır. Televizyon içerikleri denetlenmeli, olumsuz davranış modelleri barındıran yayınlara karşı toplumsal bilinç artırılmalıdır. Akran zorbalığının önlenmesi, yalnızca öğrencilerin değil; öğretmen, aile ve okul yöneticilerinin ortak sorumluluğu altında olan çok boyutlu bir süreçtir. Empati temelli yaklaşımların yaygınlaştırılması, dijital medya farkındalığının artırılması ve tüm paydaşların aktif rol alması ile zorbalığın etkileri azaltılabilir. Ortaokul düzeyinde yürütülecek planlı, iş birlikçi ve uygulamalı müdahale modelleri, öğrencilerin psikososyal gelişimlerini destekleyecek ve daha güvenli bir okul iklimi oluşturacaktır.

Zorbalığa Karşı
Çesaretin Adı:
AKRAN!

Masa No: 3 : Lise Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları

Moderatör: Hülya Ünal

Raportör: Fatma Okumuş

Grup Üyeleri: Elveda Sarak, Kübra Tetik

3.5. Lise Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları

3.5.1. Lise Öğrencileri Arasında Görülen Zorbalık Türleri

Lise çağındaki öğrenciler arasında akran zorbalığı farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Gözlemlerimize göre kız ve erkek öğrenciler arasında zorbalık türleri çeşitlilik göstermektedir. Kız öğrenciler genellikle fiziksel görüntü (boy, kilo, yüz hatları, kıyafet) ve ses tonuna göre eleştirilerde bulunmakta, alay, dışlama, lakap takma gibi davranışlar sergilemektedir. Erkek öğrenciler arasında ise daha çok fiziksel zorbalık, tehdit, güç gösterisi ya da alaycı söylemler yaygındır. Ayrıca okul ortamında inanç, etnik kökene, bölgesel farklılığa ve kültürel geçmişe dayalı ayrımcı ve dışlayıcı tutumlar da gözlemlenmektedir. Bu durum öğrencilerin kendilerini ifade etmelerinin önünde engel oluşturmakta ve bireyin içe kapanmasına neden olmaktadır. Örneğin; başörtüsü kullanmaya başlayan ya da başörtüsü kullanmayı bırakan öğrencilere yönelik eleştiriler ve dışlayıcı tutumlar zorbalığa dönüşebilmektedir. Fiziksel, sözel, siber, ayrımcılığa dayalı (din, ırk, kültür, bölge vs.), dolaylı zorbalık (dedikodu, iftira, dışlama), psikolojik baskı ve yok sayma sıklıkla karşılaşılan zorbalık türlerindendir.

3.5.2. Zorbalık Nasıl Fark Ediliyor?

Zorbalığa uğrayan öğrenciler çoğunlukla bunu doğrudan dile getirmemektedir. Bunun yerine, öğretmen ve okul personelinin öğrencideki davranış değişikliklerini gözlemlemesi önemlidir. Derslerde sessizlik, parmak kaldırmama, sosyal çekilme, teneffüslerde yalnız kalma, kantin ya da bahçede yalnız dolaşma, WhatsApp gibi gruplarda pasif kalma, mesaj atmama, aileden gelen geri bildirimlerde okul ve ev davranışları arasında farklılık olması gözlemlenebilecek davranış değişikliklerindendir. Öğretmenlerin öğrencileri uzun vadeli gözlemlemesi, onların önceki davranışlarıyla şimdi davranışlarını kıyas yapabilmesi önemlidir. Okul-veli iş birliği bu noktada kritik rol oynamaktadır. Ayrıca zorbalığın genellikle sınıf dışı ortamlarda (koridor, kantin, bahçe) fark edilmesi daha olasıdır.

3.5.3. Tanık Olunan Zorbalık Karşısında Öğrenci Tepkileri Yeterli mi?

Genel olarak öğrenciler zorbalığa tanık olduklarında aktif bir şekilde müdahale etmekten kaçınmaktadırlar. “Bana zarar gelmiyor” düşüncesiyle ilgisiz kalma, “Eğer karşı çıkarsam bana da yapılır” korkusu, üst sınıfın alt sınıfa uyguladığı baskının bir döngü olarak görülmesi (“Ben yaşadım, onlar da yaşasın” yaklaşımı), zorbalığın normalleşmesi ve sıradanlaştırılması, zorbalığın ciddiyetinin farkına varılamaması bu kaçınmanın başlıca nedenlerindendir. Bireyler zamanla bu duruma alışmakta ve tepki vermemeyi öğrenmektedir. Bu da zorbalığın yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Zorbalık kimi zaman görünür şekilde değil, yok sayma veya dışlama gibi pasif formlarda da ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca öğretmen tarafından zorbalığa uğrayan öğrenci, bu davranış modelini benimseyerek başka öğrencilere uygulayabilmektedir.

3.5.4. Aile ve Paydaşların Sürece Dahil Edilmesi

Zorbalığın önlenmesinde sadece okul değil, çevresel destek mekanizmalarının da sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Ebeveyn eğitim programları ile farkındalık artırılmalıdır. Okul kültürü, kapsayıcılık temelinde yapılandırılmalıdır. Çevresel destekçiler olan muhtarlık, müftülük, mahalle komşuları gibi yerel aktörler de bilgilendirilmeli ve sürece dahil edilmelidir. Doğru zamanda öğrencinin karşısına çıkan bilinçli bir arkadaş ya da duyarlı bir öğretmen, öğrencinin yaşamında ciddi bir dönüşüm yaratabilir.

3.5.5. Zorbalığı Azaltmak için Ne Yapılabilir?

Boş zaman azaltılmalı, öğrenciler aktif faaliyetlere yönlendirilmelidir. Müzik, tiyatro, spor, sergi, resim gibi etkinliklerle öğrencilerin ilgisi olumlu alanlara kaydırılmalı, ekran başında geçirdikleri süre azaltılmalıdır.

3.5.6. Okulda Zorbalığı Önleyici Sistematik Uygulamalar Var mı?

Bazı okullarda yılda bir kez yapılan uygulamalar mevcuttur. Broşür dağıtımı (veli, öğrenci, öğretmen gruplarında dijital ve basılı), rehberlik servislerinin sınıflara girerek sunumlar yapması (40 dakikalık bilgilendirme) bu uygulamalara örnek verilebilecek çalışmalardır. Ancak bu uygulamalar süreklilik arz etmediği için etkili bir önleme stratejisi olarak yeterli değildir. Zorbalıkla mücadele sistematik, sürekli ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

3.5.7. Siber Zorbalık Türleri ve Belirtileri

Siber zorbalık, öğrenciler arasında hızla yaygınlaşan bir zorbalık türüdür. En sık karşılaşılan örnekler; sahte hesap oluşturma, online kumar/şans oyunları, kredi kartı kullanımı ve suistimali, müstehcen/utandırıcı fotoğraf ve videoların paylaşılması, dijital ortamlarda dedikodu ve iftiradır. Bu zorbalık türleri genellikle “şaka” kisvesi altında başlamakta, ancak zamanla ciddi psikolojik zararlara yol açmaktadır. Mağdur öğrenciler, çoğunlukla en son aşamada durumu paylaşmaktadır. O nedenle öğretmen ve rehberlik servislerinin dijital platformlarda öğrencinin sosyal davranışlarını da takip edebilecek şekilde donatılması gerekmektedir. Zorbalık okul kültüründe asla normalleştirilmemelidir. Reaktif değil, proaktif bir zorbalık önleme yaklaşımı benimsenmelidir. Öğretmenler, veliler ve öğrenciler düzenli eğitimlerden geçirilmelidir. Dijital zorbalık özelinde siber farkındalık eğitimleri yapılmalıdır. Öğrenci gözlem sistemi oluşturulmalı, sessiz sinyaller fark edilmelidir. Okullarda psikolojik danışman sayısı artırılmalı, öğretmenler desteklenmelidir.

3.5.8. Öğrencilerin Çevrim içi Kimlikleri ile Gerçek Davranışları Arasındaki Farklar

Gözlemlerimize göre öğrenciler çevrim dışı ve çevrim içi ortamlarda farklı kimlikler sergileyebilmektedir. Gerçek hayatta sessiz, içine kapanık ya da çekingen olan öğrencilerin, dijital platformlarda oldukça saldırgan, küfürlü, sert ve aşağılayıcı bir tutum sergileyebildiği gözlemlenmektedir. Bunun temel nedeni, dijital ortamlarda bireylerin olumsuz davranışlarına karşın bir yaptırımın uygulanmayacağı algısıdır. Sanal dünyadaki anonimlik, cezasızlık hissi ve toplumsal denetimin zayıflığı, öğrencilerin gerçek hayatta göstermeyecekleri davranışları dijitalde sergilemelerine neden olmaktadır. Dijital mecralarda öğrencilerin ahlaki algısı, empati düzeyi ve gerçeklik kavramı farklılaşmaktadır.

3.5.9. Siber Zorbalıkla İlgili Bilinçlendirme Çalışmaları

Okullarda öğrencilere yönelik çeşitli bilinçlendirme çalışmaları yürütülmektedir. *Dijital leke bilinci* bunlardan biridir. Öğrencilere, dijital ortamda yazdıkları her içeriğin kalıcı olduğu, silinse dahi verilerin tamamen yok olmayacağı anlatılmaktadır. *Yasal sorumluluk bilincinde* 12 yaşından itibaren çevrim içi ortamlarda yapılan hakaret, tehdit, iftira, kişisel veri ihlali gibi davranışların suç unsuru taşıdığı bilgisi verilmektedir. Hak ve başvuru bilgisinde zorbalığa uğrayan öğrencinin nereye başvurabileceği, nasıl korunabileceği ve destek alabileceği net olarak aktarılmaktadır. Zorbalığın iki ayağı bulunmaktadır. Birincisi; zorbalık yapan öğrencinin karşılaşılabileceği disiplin ve yasal yaptırımlardır. İkincisi ise; mağdur öğrencinin haklarını savunma yolları ve destek mekanizmalarıdır. Farkındalık filmleri ve etkinliklerinde konu ile ilgili kısa filmler, hikayeler, örnek olay analizleri sunulmakta, sınıf içi etkinlikler yapılmaktadır. Hak ve sorumluluk eğitimlerinde öğrencilerin dijital ortamlarda taşıdıkları sorumluluklar ve haklar konusunda bilgi düzeyi artırılmaktadır.

3.5.10. Siber Zorbalık ve Dijital Bağımlılığın Yoğunlaştığı Platformlar

Lise öğrencileri arasında siber zorbalık ve dijital bağımlılık, belirli platformlarda daha yoğun şekilde görülmektedir. İletişim ve sosyal medya platformları (WhatsApp, Telegram (silinecek mesaj özelliği nedeniyle), Discord, Instagram, TikTok), video ve yorum odaklı platformlar (YouTube, TikTok, Instagram (yorum alanlarında zorbalık yaygın)), oyun ve şans oyunları platformları (çevrim içi oyunlar, oyun içi sohbet alanları, şans oyunları siteleri) gibi uygulamalarda hem doğrudan siber zorbalık hem de grup içi dışlama, dedikodu ve iftira davranışları gözlemlenmektedir.

3.5.11. Öğrencilerin Duygusal Bağımlılık Geliştirdiği Dijital İçerikler

Öğrencilerde dijital içeriklere yönelik duygusal bağımlılık ve alışkanlık geliştirme eğilimi artmaktadır. Özellikle kısa video içerikleri (TikTok, Instagram Reels), dijital mesajlaşma uygulamaları (WhatsApp, Telegram), dijital dizi/film platformları (Netflix (özellikle cinsel içerikli veya kimlik karmaşası yaratabilecek temalı içerikler)), çevrim içi oyunlar (çevrim içi takım oyunları, bireysel oyunlar ve oyun içi iletişim platformları) gibi uygulamalarda bağımlılık sıkça görülmektedir. Bu içerikler, öğrencilerin gerçeklik algılarını bozmakta ve sosyal yaşamla bağlarını zayıflatmaktadır.

3.6. Lise Düzeyinde Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri

3.6.1. Yapılandırılmış Etkinliklerle Öğrenciyi Meşgul Etme

Öğrencilerin gün içindeki boş zamanlarını faydalı uğraşlarla doldurmak amacıyla; sanat (resim, müzik, tiyatro, sergi), spor, kültürel etkinlikler, sosyal sorumluluk projeleri gibi faaliyetlerle meşgul edilmeleri gerekir. Öğrencilerin boş bırakıldığı her alan, dijital bağımlılıkla ve olumsuz davranışlarla doldurulmaktadır.

3.6.2. Öğrenci Gözlem ve Takip Sistemleri

Dijital zorbalık yapmış öğrencilerin takip edilmesi, davranış değişikliklerinin izlenmesi ve gerektiğinde ödül-ceza sistemi ile olumlu yönlendirme yapılması önerilmektedir.

3.6.3. Dijital Sınırlar ve Aile İş birliği

Ekran süresi için okul-veli iş birliği ile günlük sınırların belirlenmesi, ebeveyn kontrol yazılımları ve izleme programlarının kullanılması, velilerin bilinçlendirilmesi, rehberlik birimi aracılığıyla aile destek toplantıları yapılması dijital sınırların oluşturulmasında önem taşımaktadır.

3.6.4. Okulda Ekranla İlgili Kuralların Etkililiği

Öğrencilerin dijital ortamdaki zorbalıklardan korunmasına yönelik olarak okullarda uygulanan telefon toplama ya da ekran kullanımı gibi kısıtlamalar anlık olarak fayda sağlamaktadır. Bu kısıtlamalar sayesinde özellikle ders saatleri içerisinde siber zorbalıktan geçici uzaklaştırma, dikkat dağınıklığını önleme, ekran bağımlılığına karşı kısa süreli mola sağlama gibi olumlu etkiler gözlemlenmektedir ancak bu kurallar yeterli değildir. Öğrenci, ders sonrası ekranla yeniden buluşmakta ve aynı zorbalık davranışlarına tekrar maruz kalmakta, dijital ortamdaki zorbalık döngüsü kaldığı yerden devam etmektedir. Bu nedenle ekran kısıtlamaları tek başına çözüm değildir. Bu süreç sistemli, sürekli ve okul dışına taşan bilinçlendirme çalışmaları, aile denetimi, rehberlik birimi desteği ve psikolojik sağlık eğitimi ile desteklenmelidir.

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

Masa No: 4 : Yükseköğretim Düzeyinde Yurtlarda Zorbalığı
Önleme ve Müdahale Çalışmaları

Moderatör: Betül Kır

Raportör: Beyzanur Kelek

Grup Üyeleri: Meltem Gözübek, Hatice Çiçek

3.7. Yükseköğretim Düzeyinde Yurtlarda Zorbalığı Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları

3.7.1. Oda Paylaşımına Bağlı Zorbalık Davranışları

Oda paylaşımına bağlı zorbalık davranışlarından birincisi, **yaş** nedeniyle gerçekleştirilen zorbalıktır. Oda içinde yaşça büyük olan veya daha uzun süredir yurttan kalan öğrencilerin, daha genç veya yeni gelen bireylere karşı üstünlük kurması yaygın olarak görülmektedir. Bu bireyler kendilerini “oda yöneticisi” gibi görerek kurallar koymakta, diğer bireylerin haklarını kısıtlamaktadır. Bu durum, özellikle yeni öğrencilerin aidiyet hissini zedelemektedir ve öğrencilerde pasif direniş ya da içe kapanma davranışlarına yol açmaktadır.

İkincisi, **akademik başarı ve yetenek** nedeniyle ortaya çıkan zorbalıktır. Başarılı öğrencilerin, daha düşük akademik başarıya sahip arkadaşlarını küçümsemesi veya belirli yetenek alanlarında (örneğin müzik, sanat) deneyimi olan bireylerin, bu alanda yetkin olmayanlara karşı alaycı, dışlayıcı tavır sergilediği görülmektedir. Bu durum zorbalığa uğrayanlarda özgüven düşüklüğüne ve sosyal izolasyona neden olabilmektedir.

Üçüncüsü, **din ve inanç farklılıkları** nedeniyle uygulanan zorbalıktır. Farklı dini inançlara sahip bireylerin oda içinde dışlanması, ibadet pratiklerinin küçümsemesi ya da kişisel tercihlere yönelik saygısız ifadeler kullanılması hem psikolojik hem de sosyal düzeyde ciddi sorunlara yol açmaktadır.

Dördüncü olarak, **ideolojik** nedenlerle zorbalık ortaya çıkabilmektedir. Farklı dünya görüşlerine sahip öğrenciler arasında kutuplaşma yaşanmakta; bu da politik ya da toplumsal olaylara dair fikir ayrılıklarının fiziksel veya sözel çatışmalara dönüşmesine sebep olmaktadır. Özellikle gençlik döneminde, kimlik gelişiminin sürdüğü bu dönemde, bu tür zorbalıklar kimlik bunalımlarını artırabilir.

Son olarak, **gündelik davranışlara** yönelik zorbalık yaşanabilmektedir. Temizlik, düzen, ses seviyesi gibi konularda bireylerin aşırı hassasiyet göstermesi ve bu hassasiyetleri başkalarına baskı unsuru olarak dayatması, gündelik yaşamı zorlaştırmaktadır. Bu durum, oda içi huzuru ve karşılıklı hoşgörüyü tehdit etmektedir.

3.7.2. Ortak Alanlarda Gözlemlenen Zorbalıklar

Ortak kullanım alanlarında sıklıkla masa sahiplenme, sıraya girmeme veya diğer bireylere “yeni gelen” muamelesi yapma gibi davranışlar gözlemlenmektedir. Bu davranışlar bireyler arası ayrışmayı ve dışlanma hissini pekiştirmektedir. Spor salonlarında önceden yer kapatma, süre kısıtlaması koyma ve yeni gelen bireyleri sınırlama şeklinde kendini gösteren davranışlar hem fiziksel hem psikolojik sınır ihlallerine neden olmaktadır. Ortak çamaşır makinelerinin kullanımı esnasında kurallara uymayan bireylerin eşyalarının çıkarılması, diğer öğrencilere veya personele karşı olumsuz söylem ve davranışların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir.

3.7.3. Çevrim içi Zorbalık (Siber Zorbalık)

WhatsApp gruplarında öğrenci profillerine yönelik küçümseyici mesajlar, dışlayıcı üslup veya özel mesajların üçüncü kişilerle paylaşılması gibi durumlar siber zorbalık olarak değerlendirilmiştir. Bazı öğrencilerin başkalarının cihazlarını izinsiz kullanarak mesajlara eriştiği örnekler rapor edilmiştir. Bu durum hem özel hayatın ihlaline hem de güven kaybına neden olmaktadır.

3.7.4. Dijital Denetimsizlik ve Güvenlik Açıkları

Ortak kablosuz bağlantı ağının kişisel olarak denetlenmemesi, kurulan bağlantıların süre ve amaç noktasında takip edilememesine neden olmaktadır. Bu durum hem kişisel veri güvenliği hem de siber zorbalığın önlenmesi açısından önemli bir açığı temsil etmektedir.

3.7.5. Dijital Bağımlılığın Sosyal İlişkilere Etkisi

Öğrencilerin uzun süre telefonla vakit geçirmesi, odada veya ortak alanlarda sosyal etkileşimi sınırlamakta, bireylerin içe dönmesine yol açmaktadır. Tuvalet telefonla girme, uzun süre odada kapanma gibi davranışlar yurt hayatında ciddi bir sosyal kopukluk yaratmaktadır.

3.7.6. Dijital Bağımlılık ve Zorbalık Arasındaki Bağlantı

Gözlemsel veriler, dijital bağımlılığı yüksek olan bireylerin hem zorbalık yapma hem de zorbalığa maruz kalma olasılıklarının arttığını göstermektedir. Sürekli dijital dünyada zaman geçiren bireylerin, empati becerilerinin azalmasıyla birlikte sosyal ilişkilerde sınır ihlali yapma eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir.

3.8. Yükseköğretim Düzeyinde Yurtlarda Zorbalığı Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri

3.8.1. Güven Temelli ve Açık İletişim Ortamı Oluşturulmalı

Öğrencilerin yaşadığı zorbalığı paylaşabilmeleri için yargılamayan, anlayışlı ve empatik bir dinleme ortamı sağlanmalıdır. Özellikle yöneticiler ve idarecilerle güven ilişkisi kurulması, öğrencinin kendini ifade etmesini kolaylaştıracaktır. Yurt içi kurallar, mevzuatlar ve yaptırım mekanizmaları öğrencilere açık bir şekilde anlatılmalı, “her türlü zorbalığın karşısında durulacağı” mesajı net bir biçimde verilmelidir.

3.8.2. Topluluk Bilinci ve Empati Geliştirilmeli

Farkındalık eğitimleriyle, öğrencilerin kendilerini ve sınırlarını tanıması, başkalarının kişisel alanlarına saygı duyması teşvik edilmelidir.

Klinik psikologlar tarafından yürütülen **iletişim seminerleri** ile öğrencilerin etkin ve yapıcı iletişim becerilerini geliştirmelerine destek olunmalıdır.

Adab-ı muaşeret ve zarafet eğitimleri, toplumda kabul gören davranışları, sınırları ve başkalarının haklarını gözetmeyi öğretmek adına önemli bir araç olacaktır.

Kültür aktarımı, farklı görüşlere hoşgörüyle yaklaşmayı teşvik eden atölye ve programlarla desteklenmelidir.

Tanışma-kaynaşma etkinlikleri oryantasyon kapsamında düzenlenerek grup bağlılığı artırılmalıdır.

Gönüllülük çalışmaları ve mentorluk programları, üst sınıf öğrencilerin yeni başlayan öğrencileri desteklemesiyle zorbalığı azaltıcı bir etki sağlayacaktır.

3.8.3. Yaratıcı Atölye ve Grup Çalışmaları Teşvik Edilmeli

Hayal panosu, duygu panosu, sanat terapisi, hikâye anlatımı gibi atölyelerle öğrencilerin duygusal ifade becerileri geliştirilmeli; aynı zamanda grup içi dayanışma teşvik edilmelidir. Tartışma kulüpleri, münazara gibi takım çalışmaları öğrenciler arasında saygılı fikir alışverişini artırarak empatiyi pekiştirecektir.

3.8.4. Dijital Denetim ve Bilinçlendirme Mekanizmaları Kurulmalı

Yurtta internet erişimi, kişiselleştirilmiş kablosuz bağlantı erişim izinleri ile denetlenmeli; öğrencilerin internet kullanım süresi ve davranışı takip edilebilir hâle getirilmelidir. Bilinçli internet kullanımı, dijital vatandaşlık, siber etik ve dijital ayak izi gibi konular rehberlik saatlerinde ele alınmalıdır.

3.8.5. Dijital Bağımlılıkla Bütüncül Mücadele Edilmeli

Bireylerin dijital bağımlılık düzeyleri rehberlik servisi tarafından takip edilmeli; ihtiyaç duyulduğu takdirde bireylere psikolojik destek sağlanmalıdır. Bireyler, sosyal etkileşimi destekleyen grup çalışmalarına, fiziksel etkinliklere ve hobilere teşvik edilerek bireylerin dijital dünyadan kopuşu kolaylaştırılmalıdır.

3.8.6. Eğitim ve Farkındalık Süreçleri Geliştirilmeli

Medya okuryazarlığı, kriz yönetimi, kişisel gelişim ve travmayla başa çıkma eğitimleri öğrencilere sunulmalıdır. Psikolojik Danışmanlık Merkezi (PDM) eşliğinde düzenlenen grup faaliyetleri, etkileşimli atölyeler ve eğitici seminerler hem bireysel gelişimi desteklemekte hem de zorbalıkla mücadelede etkili olmaktadır. Yurt ortamında görülen zorbalık davranışlarının önlenmesi; sadece bireylerin değil, aynı zamanda ortamın, kuralların, dijital araçların ve sosyal yapıların dönüştürülmesini gerektirir. Bu bağlamda çok yönlü, kapsayıcı ve sistematik müdahalelerle hem bireysel hem kurumsal düzeyde güvenli, hoşgörülü ve destekleyici bir yurt yaşamı inşa edilebilir.

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

Masa No: 5 : İdari Yönetimlerle Önleme ve Müdahale Çalışmaları

Moderatör: Özlem Akbulut

Raportör: Özlem Akbulut

Grup Üyeleri: Ahmet Altunbaş, Sanem Tonyalı, Nurgül Özenir, Salih Güneş,
Tuncay Çalışkan

3.9. İdari Yönetimlerle Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları

3.9.1. Müdahale Süreçlerinin Yönetimi ve Öğretmenin Rolü

Zorbalık vakalarında öncelikli olarak rehber öğretmen ya da sınıf öğretmeni tarafından taraflar dinlenmekte, olayın içeriği analiz edilmekte ve gerekli görüldüğü takdirde veli ile iletişim kurulmaktadır. Ancak bu süreçte öğretmenlerin müdahalesi sınırlı kalabilmekte, bazı öğretmenlerin çekimser davranışları nedeniyle olaylara zamanında ve etkili müdahale yapılamamaktadır.

3.9.2. Öğretmen Yetkilendirmesi ve Destek Sistemleri

Öğretmenlerin sürece dahil edilmesi, desteklenmesi ve kendilerini yeterli hissetmelerinin sağlanması önemli bir ihtiyaçtır. Bazı öğretmenler dijital zorbalık gibi yeni tehditlerle ilgili yeterli donanımına sahip olmadıkları için sürece müdahale etmekten kaçınabilmektedir.

3.9.3. Okul Politikalarının Yetersizliği

İlköğretim düzeyindeki disiplin yönetmelikleri bazı durumlarda caydırıcılıktan uzak kalmaktadır. İdarecilerin ve öğretmenlerin tasarruf alanlarının dar olması etkili müdahaleyi engellemektedir. Aynı zamanda idareci ve öğretmen kadrolarının yalnız bırakılması, politika uygulamalarını zayıflatmaktadır.

3.9.4. Adli Vakalar ve Disiplin Süreci

Çevrim içi zorbalık vakalarında kanıt toplama, öğrencilerle görüşme, rehberlik servisine sevk, disiplin kurulu süreci gibi adımlar zaman zaman eksik yürütülmekte ya da sistematik olarak uygulanmamaktadır. Sosyoekonomik durum, öğrencinin karakteri, olayın niteliği gibi unsurlar karar sürecinde dikkate alınsa da süreçlerin standartlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

3.9.5. Dijital Bağımlılık ve Siber Zorbalık Bağlantısı

Öğrencilerin sosyal medya gruplarında aktif yer almaları, kendi fotoğraflarını paylaşmaları, oyun videoları izlemeleri gibi davranışlar dijital bağımlılığı artırmaktadır. Buna ek olarak, empati eksikliği, öfke kontrol ve iletişim sorunları gibi psikososyal sorunlara da yol açmaktadır. Dijital bağımlılık; fiziksel zorbalık, madde kullanımı ve cinsel içerikli zorbalık riskini de artırabilmektedir.

3.9.6. Okul İçi Eğitim Yetersizlikleri

Çevrim içi zorbalık gibi konuların eğitim ortamlarında yeterince yer bulmaması, öğretmenlerin bu konuda hizmet içi eğitimlerden yoksun olması dijital şiddetle mücadelede sistematik yaklaşımların geliştirilememesine neden olmaktadır.

3.10. İdari Yönetimlerle Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri

3.10.1. Müdahale Süreçlerinin Güçlendirilmesi

Rehber öğretmenlerin olay değerlendirme ve raporlama sürecinde daha sistematik prosedürlere göre çalışması sağlanmalıdır. Öğretmenlerin vakalara müdahale konusunda desteklenmesi, rol ve sorumluluklarının açık şekilde tanımlanması gerekmektedir. Hamilik sistemiyle öğretmenler arasında sorumluluk paylaşımı sağlanabilir.

3.10.2. Okul Politikalarının Geliştirilmesi ve Uygulanabilirliği

Okul politikaları güçlendirilmeli, idareciler ve öğretmenler yalnız bırakılmamalıdır. Politikalara velilerin aktif katılımı teşvik edilerek önleyici güç artırılmalıdır. Okul içinde kurum kültürü geliştirilmeli; empati, diğergamlık, değerler eğitimi gibi ilkeler sistemin temeline yerleştirilmelidir.

3.10.3. Onarıcı Yaklaşımın Benimsenmesi

Vakaya göre, onarıcı adalet yaklaşımı (örneğin yüzleştirme, duygusal paylaşım, özür dileme) disiplin sürecinden önce düşünülmelidir. Özellikle ergenlik dönemindeki öğrenciler için bireysel koşullar ve duygusal gelişim düzeyi dikkate alınmalıdır.

3.10.4. Dijital Farkındalık ve Politika Geliştirme

Dijital Farkındalık Günleri, Dijital Sağlık Kulüpleri, afiş-broşür çalışmaları, sosyal sorumluluk projeleri, akran eğitimi, kardeş okul uygulamaları gibi etkinliklerle okul genelinde zorbalığa ilişkin bilinç artırılmalıdır. Okul merkezli Dijital Sağlık Politikaları geliştirilmeli, tüm okullarda standartlar belirlenmelidir.

3.10.5. Öğretmen Eğitimleri ve Destek Programları

Çevrim içi zorbalık, okul içi şiddet, empati gibi konularda hizmet içi eğitim seminerleri, vaka analizleri, uygulamalı atölye çalışmaları düzenlenmelidir. Öğretmenler için psikososyal müdahale, kriz yönetimi, hak temelli eğitim gibi konularda yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik farklılıkları gözetken programlar oluşturulmalıdır. Eğitim içerikleri savunmasız öğrenci gruplarının deneyimlerini tanımaya odaklanmalıdır. Öğretmenlerin tüm sürecin tek sorumlusu olmadığına dair ortak bir anlayış oluşturulmalıdır.

3.10.6. Aile Katılımının Güçlendirilmesi

Aileler için dijital medya kullanımı ve ekran süresi yönetimi hakkında seminerler düzenlenmelidir. Aile içi rol model olma bilinci artırılmalı; çocukla açık ve güven temelli iletişim teşvik edilmelidir. Sınıf veli etkinlikleri, örneğin sınıf pikniği, kamp, spor aktiviteleri gibi aidiyet duygusunu artıran programlar organize edilmelidir.

3.10.7. Yasal ve Kurumsal Yapıların Desteklenmesi

Okullarda dijital şiddet ve siber zorbalık konularında net yasal çerçeveler ve cezai uygulamalar oluşturulmalı, tüm taraflar bu konuda bilgilendirilmelidir. Sosyal medya faaliyetlerine dair yaş sınırları ve okul içi uygulama politikaları gözden geçirilmelidir. Suça sürüklenen çocuklar için rehabilitasyon programları oluşturulmalı; televizyon programlarında içerik denetimi artırılmalıdır. İdari yapılar, öğretmenler ile çalışarak okul içi zorbalık konusunda ve çevrim içi şiddetle mücadelede etkili bir politika ağı geliştirmelidir. Politika geliştirme, uygulama, denetim ve farkındalık adımlarında; öğretmenlerin yalnız bırakılmadığı, öğrencilerin sorumluluk aldığı ve ailelerin aktif rol oynadığı kapsayıcı bir sistem oluşturulmalıdır. Akran zorbalığını önlemede başarı, bu çok paydaşlı ve sistematik yaklaşımın sürekliliğiyle sağlanacaktır.

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

Masa No: 6 : Rehberlik ve Konsültasyon Hizmeti Önleme ve
Müdahale Çalışmaları

Moderatör: Faruk Ünlü

Raportör: Canan Yıldız

Grup Üyeleri: Faruk Ünlü, Songül Çalışkan, Elmira İskenderova Baş

3.11. Rehberlik ve Konsültasyon Hizmeti Önleme ve Müdahale Çalışmaları- Sorun Alanları

3.11.1. Zorbalık Türlerinin Kademelere Göre Değişimi

İlkokul düzeyinde fiziksel zorbalık, ortaokul ve lise düzeyinde sözel, sosyal ve siber zorbalık daha yaygın olarak gözlemlenmektedir. Zorbalığın türü, bölgesel faktörler ve okul iklimine göre değişiklik göstermektedir. Sosyo-ekonomik düzey fark etmeksizin, her okulda zorbalığın bir formuna rastlanabilmektedir.

3.11.2. Cinsiyete Göre Zorbalık Biçimleri

Erkek öğrencilerde zorbalık genellikle doğrudan ve fiziksel şekilde ortaya çıkarken; kız öğrencilerde örtük, sözel ve sosyal zorbalık biçiminde kendini göstermektedir.

3.11.3. Okul İklimi ve Zorbalık

Zorbalığın normalleştirildiği, zorbalığa müdahale edilmediği ve bireysel çıkarların ön planda olduğu okul ortamlarında zorbalık vakaları artmaktadır. Aidiyet duygusunun gelişmediği, empati ve etkileşimin zayıf olduğu ortamlar riskli olarak değerlendirilmiştir.

3.11.4. Ebeveyn Tutumları

En sık karşılaşılan ebeveyn tutumları; otoriter-baskıcı, sınırsız ihmalkâr ve tutarsız tutumlardır. Ebeveynler, çocuklarına karşı olan tutumlarını okul yönetimi ve öğretmenlerle olan ilişkilerine de yansıtmaktadır. Bazı ebeveynler zorbalığı doğrudan ya da dolaylı olarak meşrulaştırıcı ifadeler kullanmaktadır.

3.11.5. Dijital Zorbalık ve Psikolojik Etkiler

Siber zorbalık mağduru öğrencilerde yoğun kaygı, utanç, suçluluk ve öfke gibi duygular gözlemlenmektedir. Bu duygulara ek olarak, öğrenciler internet ortamında bilgilerin hızlı yayılabilir olması nedeniyle kendilerini çaresiz de hissedebilmektedir.

3.11.6. Dijital Bağımlılık ile Zorbalık Arasındaki Bağlantı

Dijital bağımlılığı olan öğrencilerde zorbalığa maruz kalma ve zorbalık yapma eğilimi artmaktadır. Özellikle duygusal yoksunluk yaşayan öğrenciler dijital dünyaya kaçış göstermekte, bu da siber zorbalık davranışlarına zemin hazırlamaktadır.

3.12. Rehberlik ve Konsültasyon Hizmeti Önleme ve Müdahale Çalışmaları- Çözüm Önerileri

3.12.1. Psiko-eğitim ve Grup Çalışmaları

Grup düzeyinde; drama, ekip çalışması, sosyal beceri eğitimi, sanat ve farkındalık temelli atölyeler uygulanabilir. Bireysel düzeyde; empati, öz-farkındalık, baş etme becerileri ve mahremiyet eğitimi gibi yapılandırılmış oturumlar önerilmektedir. Öğrenci profiline uygun gruplar oluşturularak müdahale programları farklı kademelere göre uyarlanmalıdır.

3.12.2. Okul Temelli Risk Analizi ve İzleme

Öğretmenlerle düzenli risk analizleri yapılmalı; sınıf içi gözlemler ve öğrenci geri bildirimleri sistematik olarak toplanmalıdır. İdare, rehberlik birimi ve sınıf rehber öğretmenleriyle düzenli koordinasyon toplantıları yapılmalıdır.

3.12.3. Veli Katılımı ve Eğitimleri

Veli akademileri, bireysel görüşmeler ve küçük grup seminerleri yoluyla velilere hem önleyici hem de müdahaleci roller tanıtılmalıdır. Velilerde farkındalık oluşturmak amacıyla “Zorbalıkla Baş Etmede Ebeveynin Rolü” gibi tematik içerikler önerilmelidir.

AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEME VE MÜDAHALE PROGRAMI ÇALIŞTAY RAPORU

**Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!**

3.12.4. Okul İkliminin Güçlendirilmesi

Okula aidiyet duygusunu artıran uygulamalara (öğrenci kulüpleri, sınıf içi etkinlikler) yoğunlaşılmalıdır. Sınıf kurallarının öğrenci katılımıyla oluşturulması ve öğrencilerin birbirlerine pozitif rol model olması desteklenmelidir.

3.12.5. Dijital Denge ve Siber Etik Eğitimi

Rehberlik saatlerinde dijital ayak izi, siber etik, dijital empati konuları ele alınabilir. Öğrencilerin sık kullandığı sosyal medya platformları üzerinden örnekler verilerek rehberlik içeriği günlük yaşamla ilişkilendirilmelidir.

3.12.6. Dijital Bağımlılıkla Bütüncül Müdahale

Psikolojik danışmanlık sürecinde dijital bağımlılık ve zorbalık birlikte ele alınmalıdır. Duygusal ihtiyaçların giderilmesi ve sağlıklı dijital kullanım alışkanlıklarının kazandırılması hedeflenmelidir.

3.12.7. Sanat Temelli Uygulamalar

Sanat terapisi, animasyon ve filmler üzerinden zorbalık konusunun işlenmesi, özellikle küçük yaş grupları için etkili olmaktadır. Zorbalık, okul iklimi, dijital ortam ve ebeveyn tutumları gibi birçok bileşenin etkileşimiyle ortaya çıkan çok boyutlu bir sorundur. Bu nedenle hem önleyici hem de müdahaleci yaklaşımların bütüncül bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Tüm paydaşların aktif iş birliği ile okul ortamında güvenli ve destekleyici bir iklim inşa edilebilir.

Zorbalığa Karşı
Cesaretin Adı:
AKRAN!

Masa No: 7 : Siber Zorbalık Önleme ve Müdahale Çalışmaları

Moderatör: Nagihan Pakdamar Tüzgen

Raportör: Zeynep Kayseri Uzun

Grup Üyeleri: Nurhüda Sözen, Funda Alpanık, Nihal Ateş Taşçı

3.13. Siber Zorbalık Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Sorun Alanları

3.13.1. Akademik Bilginin Sahaya Yansımaması

Türkiye’de zorbalık üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısı artmaktadır ancak çalışmaların saha ile yeterince uyumlu olmadığı gözlemlenmektedir. Öğretmenler bu araştırmalara erişim yollarını bilmemekte; İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü dergisi gibi yeni girişimler fayda sağlasa da kapsamı yetersiz kalmaktadır. Öğretmen motivasyonu ve yeterliliği düşük düzeydedir; araştırmalar öğretmenler tarafından üretilmemektedir.

3.13.2. Eğitim Bürokrasisinde Uygulama Eksikliği

MEB’in zorbalıkla mücadele programlarının uygulamada sürdürülebilirliği zayıftır. Programların takibi, ödüllendirilmesi ve değerlendirilmesi yapılmamaktadır. Yoğun müfredat ve yetiştirme kaygısı nedeniyle öğretmenler bu tarz programlara zaman ayıramamaktadır.

3.13.3. Bilgiye Erişim ve Yaygınlaştırma Sorunları

EBA, HEMBA, YTEK gibi platformlarda siber zorbalık içerikleri mevcut olsa da kamuoyunun farkındalığı düşük seviyededir. Bu platformlardaki içeriklerin tanıtımı yapılmamakta; öğretmen ve velilere bu içerikler ulaştırılamamaktadır. Seminer dönemleri yeterince verimli geçmemekte; gönüllülük duygusu düşük kalmaktadır.

3.13.4. Dijital Etik ve Medya Okuryazarlığı Açığı

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde medya okuryazarlığı yer almaktadır ancak bu modelin müfredat ile uyumu ve uygulamalı etkinlikleri yetersizdir. Dijital etik ihlallerine dair sınırların belirsizliği, kurumlar arası ortak yasal düzenlemelerin eksikliğine işaret etmektedir.

3.13.5. Uygun Yerli Programların Eksikliği

Yurt dışındaki programlar (Kiva, Olweus, No Trap vb.) örnek alınmaktadır ancak Türkiye’nin kültürel dokusuna uygun, bütüncül programlar yetersiz kalmaktadır.

3.13.6. Teknoloji ve İçerik Güncellemeleri

Eğitim içeriklerinin, videoların ve kamu spotlarının teknolojik gelişmelere uygun olarak sürekli güncellenmediği gözlemlenmiştir.

3.13.7. Eğitim Fakültelerindeki Eksikler

Eğitim fakültelerinde siber zorbalık odaklı ders içerikleri bulunmamaktadır. Öğretmen adayları dijital vatandaşlık, medya okuryazarlığı ve etik konularında yeterli donanıma sahip olmadan mezun olmaktadır.

3.13.8. Sosyal-Duygusal Beceriler ve Rehberlik

Sosyal (empati, sorumluluk, girişkenlik) ve duygusal öğrenme becerileri müfredata uyumlu hale getirilmekte; ancak becerilerin uygulanabilirliği sahada sınırlı kalmaktadır. Rehberlik hizmetlerinin desteği önemli olmakla birlikte kaynak ve zaman yetersizlikleri mevcuttur.

3.13.9. Yaygın Eğitim Modelleri

Sevgi evlerinde bulunan çocuklara yönelik programlar umut verici olsa da sistematik ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşması gerekmektedir.

3.13.10. Yasal Çerçeve ve Takip Sisteminin Zayıflığı

Zorbalık ve dijital risklere ilişkin yasal sınırların net olmaması, cezai yaptırımların eksikliğiyle birleştiğinde caydırıcılığı azaltmaktadır. Rol model kullanımı, görsel ve dijital medya içeriklerinin eğitime uyumlu hale getirilmesi sınırlı düzeydedir.

3.14. Siber Zorbalık Önleme ve Müdahale Çalışmaları-Çözüm Önerileri

3.14.1. Akademik Bilginin Uygulamaya Aktarılması

Akademik çalışmaların öğretmenler tarafından erişilebilir olması için özetlenmiş, sadeleştirilmiş içerikler sunulmalı; İl Milli Eğitim Müdürlüğü dergileri gibi yayınların sayısı artırılmalıdır. Öğretmenlerin bu içeriklere ulaşabileceği dijital arayüzler ve açık kaynak kütüphaneler oluşturulmalıdır.

3.14.2. Disiplinler Arası İş Birliği ve Koordinasyon

Valilik koordinasyonunda belediyeler, üniversiteler, STK'lar ve diğer kurumlarla siber zorbalığa ilişkin mücadele eylem planları oluşturulmalıdır. Akademisyenler, okullarda aktif olarak görev almalı; saha danışmanlığı ve içerik üretimi gerçekleştirmelidir.

3.14.3. Dijital İçeriklerin Tanıtımı ve Gönüllülüğün Artırılması

EBA ve benzeri platformlardaki içerikler seminer dönemlerinde tanıtılmalı, TV kanallarında kamu spotları ve tartışma programları ile geniş kitlelere ulaştırılmalıdır. Öğretmen gönüllülüğü ödül sistemleri ve teşviklerle artırılabilir.

3.14.4. Medya Okuryazarlığının Müfredata Entegre Edilmesi

Türkçe ve Sosyal Bilgiler derslerine medya okuryazarlığı, dijital etik ve vatandaşlık içerikleri uygulamalı ve proje temelli olarak eklenmelidir.

3.14.5. Dijital Etik Yönetmeliği ve Yasal Düzenlemeler

Dijital ihlallerle ilgili ortak yönetmeliklerin ve etik sınırların tanımı yapılmalı, bu yönetmelik ve düzenlemeler seminer ve atölyelerle yaygınlaştırılmalıdır. MEB ve Cumhurbaşkanlığı Uzaktan Eğitim Kapısı gibi platformlardaki videolar resmi toplantılarda, okulların sosyal medya hesaplarında ve veli gruplarında paylaşılmalıdır.

3.14.6. Yerli Programların Geliştirilmesi

Olweus, Kiva gibi örneklerden esinlenerek, kültürel değerlere uygun, yerli dijital etik ve zorbalıkla mücadele programları geliştirilmeli; çok paydaşlı bir yaklaşımla bu programlar yürütülmelidir. Programlar disiplinler arası ekiplerce (psikolog, medya uzmanı, hukukçu, eğitimci) hazırlanmalıdır.

3.14.7. Sürekli Güncellenen Eğitim İçerikleri

Dijital platformlarda yayınlanan videolar ve eğitim materyalleri düzenli olarak yenilenmelidir. Bu içeriklerde güncel konulara (örneğin yapay zekâ, dijital obezite) da yer verilmelidir.

3.14.8. Eğitim Fakültelerine Ders Eklenmesi

YÖK tarafından siber zorbalık, dijital etik ve dijital okuryazarlık konuları zorunlu ders olarak müfredata eklenmelidir. Akademisyenlerin kullanabileceği Akademisyen Bilişim Ağı kurulmalı ve eğitim içerikleri sunulmalıdır.

3.14.9. Sosyal-Duygusal Öğrenme ve Rehberlik Uygulamaları

Empati, girişkenlik ve sorumluluk gibi değerler her dersin kazanımlarına eklenmeli ve yaşan-tı temelli etkinliklerle bu süreç desteklenmelidir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık birimle-rinin, bu süreci içerik ve uygulama yönüyle desteklemesi etkili olacaktır.

3.14.10. STK ve Kamu İş birliğiyle Yaygın Eğitim

STK'ların sahadaki bilgi ve deneyimi, okullarda uygulanabilir içeriklere dönüştürülmeli, MEB ile yapılan protokoller yaygınlaştırılmalıdır. "Sevgi anneliği" gibi özel alanlara yönelik lisans programları açılmalı, eğitimlerde siber zorbalık, dijital ihmal gibi güncel başlıklara da yer verilmelidir.

3.14.11. Oryantasyon Süreci ve Dijital Risk Bilgilendirmesi

Okulun ilk haftasında bilişim sınıflarında ve kütüphanelerde çevrim içi risklere dair farkında-lık çalışmaları yapılmalıdır. Öğrenci, öğretmen ve veli destekli yerli içerikler geliştirilmeli ve bu içerikler farklı okul türlerine göre uyarlanmalıdır.

3.14.12. Rol Model ve Medya Kullanımı

Sanatçılar, kanaat önderleri, dini ve tarihi şahsiyetlerin biyografileri eğitimlerde kullanılmalı; kamu spotları ve kısa filmler ile farkındalık oluşturulmalıdır.

